

2006. júniusi napló

Esélyegyenlőség

Van talán három éve is annak, hogy Szamosszegen, Bodó Béla kertjében - néhai Kósa Lajos egykori háza táján, ahol Kósa Vilma született - gyökérről cseperedő cserjécskéket ástunk ki, mégpedig úgynevezett nemtudom szilvákat, másképpen penyigei szilvának is hívják, ezeket hoztuk Kültre, honosodna meg itt is a felsőtiszai ártér őshonos gyümölcse, amiből főzik a híres-nevezetes hungarikumot, a szatmári szilvapálinkát, végül is – gondoltam -, itt sem kerül más talajba, mint árterembe. Meg aztán apám emlékének is áldozok ezzel, térülök-fordulok a kertben, s szakajtok majd a fáról, mint ő tette Váriban, a kertjükben, gyermekkorában, meg később, amikor nagyapámékhoz látogattunk vendégségbe. Szabolcsban, Anarcson, a homokon, csak a veresszilva termett meg, ezért volt, hogy Váriban a mi apukánk nem bírt betelni a hamvas-kékes csodával, s valahogy velünk is elhitette, hogy ez a szilvák fejedelme, ez a nemtudom nevű. Hittem is, ma is hiszem, annak ellenére, hogy jómagam jobban kedveltem a muskotályos magvaváló beszterceit.

Hát így került ide, Szolnok megyébe, kürti kertünkbe a beregi, szatmári táj népszerű szilva fajtája. Meg a remélt halhatatlanság végett – szoktam volt mondani mosolyogva -, ismertté válik a nemtudom errefelé is, s az utódok majd emlékeznek rám; ez a férfiú volt az, aki elsőként hozta ide a fenti vidék eme nemes gyümölcsét, az utólérhetetlen szilvapálinka alapanyagát.

El is ültettünk vagy húsz cserjét. Egy kivételével mind megfogant. A gazda szeme növeli a fát, szokták mondani, hát én azon kívül is gondoztam, locsoltam, metszettem, s magasodott is, lombosodott is szépen, de tessék meglepődni, nem egyforma tempóban. Egyik-másik fán már a madár is fészket rakhatna, ám olyan is akad, satnyácska, amelybe csak hálni jár az életerő. Senki nem mondaná meg, hogy egy korúak. Mitől fejlettebb az egyik, mint a másik, nem tudom. A talaj ugyanaz, a gondoskodásban sincs részrehajlás.

Mit gondoljak az esélyegyenlőségről?

Gyermekkorom vadgalambja

Most, hogy beköszöntött a júniusi nyár, nyitva hagyom az ablakot, úgy alszom. Meggyfák lombja árnyékolja a falat, de nem annyira, hogy a felkelő nap sugarait be ne engedné a szobába. Félálomban hallom a madarak csivitelő dalát, meg se tudom számolni, hányféle a hang, a dallam, s mely madártorokban születik az ének, bizony sajnálom, hogy nem vagyok ornitológus, mily örömmel mondanám a neveket, ez cinkehang, ez a rozsdásfarkú muzsikája, ez a mátyás madaré, így egyszerre hallom a kinti koncertet, s élvezem, hogy a madár-zenekar hangja az

ágyamig ér – végül is nem bánom, _hogy nem tudom megállapítani, melyik a hegedűs, a gordonkás, a fuvolás -, elég nekem, hogy a hajnali zene elűzi a rossz álmot, s mosolyt fakasztva ébreszt.

Egyszerre csak ismerős hang, a gyermekkorból ismerős, mintha azt hallanám, hogy kukkurú, Váriban igen, nagyapáméknál hallottam, régen, nyáron, ott kúszott be hozzám a hang, az ágyamig kúszott reggelente, visszatérőn minden napon, kukkurú, igen, nem tévedek, eljött gyermekkorom Várijából a vadgalamb, eljött ide Tiszakürtre, megidézni a boldog gyerekkort. S mint akkor, hangosan válaszolok, a magam hangján, az ő szövegével; kukkurú.

Focimeccs. Gáspárral a képernyő előtt

A nyolc éves dédunokám, Gáspár szenvedélyes focidrukker, nyomon követi a világbajnokságot a tévé képernyőjén, az elődöntőktől kezdve. Figyeli, melyik összecsapást mikor közvetítik, nézi az órát, beül előre, le ne maradjon semmiről. Alkuszik, hogy nézhesse akkor is, amikor neki már aludni kellene. Mivel vendég Kürtön, elvárja, hogy mellette üljek, s hallgassam, mint kommentálja az események alakulását. A csapatok él futballistáinak nevét természetesen ismeri, azt is tudja, ki az esélyes. Az esélyesnek szurkol. Úgy is fogalmazhatok, az erősebbnek. Hogy ne kelljen csalódnia. Gáspár dédunokám, akár a tiszteletreméltó nép, arra voksol, akiről gyakrabban hall, akit többször emlegetnek, akiről barátságosan sztoriznak. Jómagam Ghananak szurkolok meg Togonak, meg Algeriának meg Ecuadornak. Az esélyteleneknek. Szeretném, ha csoda történne, a kicsi verné meg a nagyot. De nem ez történik. Most se, a futballban se.

Gáspár derül. Látod! - mondja nekem.

S én gratulálok.

Himnusz minden időben

Monzák Péter, aki évekkel ezelőtt kitalálta a Tiszamenti Gyermekszínjátszó Fesztivált, határon túli magyar együttesek számára, legyen hol találkozniuk Kárpátalja, Délvidék, Felvidék, Erdély tehetséges gyerekeinek, meg az őket rendező, velük foglalkozó pedagógusoknak - nem is tudom, hányadikat szervezte az idén, ahogy azt sem tudom, jómagam hányadszor ültem a nézőtéren szakvezetői minőségben, itt Lakiteleken és Tiszasáson -, a lényeg, hogy az ötlet bevált, itt mindig számítani lehet testvéri összeborulásokra, hiszen nincs sorrend és díjazás, csak beszélgetés van, elemzés legfeljebb; hogyan lehet egy alkotás még jobb.

Összeborulni csak a muzsaji, meg az óbecsei, meg a sepsiszentgyörgyi, meg a dunaszerdahelyi színjátszók tudhattak egymással, meg a vendéglátók velük, más hazai itt nem igen található, szóval itt voltunk együtt, határon túliak, mivel jószerivel már magamat is odaszámítom, határon túlra, peremen kívülre, hát itt éltem meg most a valahova tartozás, a magyarsághoz tartozás élményét oly

intenzíven, hogy nem emlékszem hasonlóra, sem távoli, sem közelebbi időben, itt, amikor a találkozó záró szertartásaként megfogtuk egymás kezét, láncsort képezve a teremben, az összetartozás láncát, miközben a Himnusz énekeltük. Némely nyugateurópai nemzetek futballistái énekelték himnuszukat oly érzően, érzelemmel és szenvedéllyel, miként azt láthatták a képernyő előtt üldögélő drukkerok, mint mi Lakiteleken, a művelődési házban, 2006 júniusában.

Vizsgáztatok. Nem túl jó lelkiismerettel

Főiskolásokat vizsgáztatok, elsősöket. Ünneplőben várakoznak. Szépek. Többeket hívok be egyszerre, hadd hallják egymást is. Ne legyen a vizsgának kihallgatás jellege.

Hogy utáltam diákkoromban az óra számonkérő részét.

Kisdiák, ülök a padban, a tanár lapoz a noteszben, akkor még noteszben és nem osztályozó naplóban, minden szem odatapad, az elején fordul a lap vagy a közepén, végén, a pulzus szapora, a vérnyomás a tetőn, akár készültem, akár nem, ez mindig idegölő, ki is merülök, oly igen, hogy az óra második részében, amikor továbbhaladunk az anyagban, már nem is figyelek – kivétel, ha kedvelt tanárom kedvelt tárgyat magyarázza -, szóval, amit mondani szándékozok, nagyon nem szerettem a kihívásos - ki kellett menni a dobogóhoz -, kihallgatásos számonkérést.

Aztán tanár lettem, és a feleltetést, a vizsgáztatást akkor is rühelltem, mint Babits szerint Jónás a prófétaságot. Alig vártam, hogy túl legyek a tanítási óra első harmadán.

Vizsgáztatom az elsőseimet. Próbálom oldani a feszültséget, látszólag nem oda illő kérdésekkel, mint tette volt hajdanán megboldogult történész professzorom, Szabó István is. Egyébként ő is több hallgatót invitált egyszerre maga elé. S ha már vallomásra kényszerítem magamat, hadd mondjam el, hogy én bizony legszívesebben mindenkinek ötöst adnék, de eszembe jut az intelem, tessék keményen osztályozni - a főigazgatónk nem szereti a gutbácsikat, a jegybéli egyhangúságot -, így aztán kénytelen vagyok örvendezni, amikor valaki halványabban szerepel. Adhatok négyest.

Egy csendes, hosszú-barna lány is, mintha színtelenebbül szólna. Emlékszem a direktívára, s négyest írok az indexbe. De a lelkiismeretem mintha borzolt volna. Mindazonáltal igyekszem megnyugtatni magam, a felelet borzoltan ugyan, de igazságosan négyes.

A vizsgáztatás után megszólít ez a csendes, hosszú-barna lány, udvariasan szólít meg, kérdezhet-e valamit, s én már gyanítom, mit tartalmaz majd a kérdés. Mért kapott ő négyest?

Válaszolok, viszonylag folyékonyan, s indokolok is természetesen, de ezen közben tudom, adhattam volna ötöst is.

A lelkiismeretem tavába kő hullt. És fodrozódik.

Visszanéztem

Még megérem, hogy könyvvé válik a kézirat, az életrajzos, melynek a *Visszanéztem* címet adtam. Ez történt. A huszonegyedik századból kezdtem visszatekintgetni a huszadikba, annak is jobbára az első felébe. A gyerekkor, kamaszkor csábítgatott már korábban is, készült is néhány ceruzarajz, de sorozat most vált belőle. Az egyetemi évek, az 1948-al kezdődőek - mi mindent éltem meg, át, néhány esztendő alatt, mígnem kialakult személyiségem, világnézetem, mialatt tanultam, politizáltam, megnősültem, apa lettem – viszont most kísértettek meg, nézzek már szembe akkori magammal - ezt ugyanis, a szembenézést húztam-halasztottam –, miként lettem nékoszos párttag, hívő szocialista, s miféle hatások eredményként váltam kételkedővé, reformerré, 1956-ban iskolai forradalmi bizottmány elnökévé, majd 1957-ben fegyelmissel áthelyezett tanárrá, míg végül is sikerült megfogalmazni, most sikerült megfogalmazni az akkori történéseket, melyek éppen elsüllyedni készültek a múltnak iszapjában.

Hát most könyv lesz a Visszanéztemből, hála Trencsényi László, Takács Géza és Mátyus Aliz írástudóknak, miután kedvező véleményt fogalmaztak a kézitról, s feleségemnek, barátaimnak, meg a többieknek, akik olvasták a kéziratot, s támogatásukról biztosítottak. Trencsényi Laci még azt is kitalálta, mint juthatunk pénzhez, a kiadást finanszírozandó, elindítva egy előfizetési listát, s elküldve egy támogatást kérő levelet; jusson el ismerősökhöz, rokonokhoz, tanítványokhoz, intézményekhez, ahol egykor dolgoztam, település-vezetőkhez, ahol egykor éltem, ahol formálódtam.

A támogatók nevét, az előfizetők nevét közöljük a könyvben.

Szeptemberben szeretnék megjeleni.

Hát majd meglátjuk!

Zongorakoncert a Kertszínpadon, gyér falusi érdeklődés mellett

A június végi Nyárköszöntőre valami eredetit találunk ki, valami olyasmit, ami Tiszakürtön még sohse volt – legalább is így tudjuk –, a kerti színpadon meg pláne nem, zongora koncertet találunk a kürti nagyérdeműnek, s nem is akárkit hívunk meg, hanem, a kivételes tehetségű, Liszt nemzetközi zongoraversenyt nyert Balázs Jánost meg tizenöt éves öccsét, Norbertet. Na, gondoltuk, már csak kíváncsiságból is, és mert fizetni sem kell, eljönnek, akik szoktak, és talán még többen is, s az én lelkem is megelégül, jócselekedetet viszünk végbe, pompásan népnevelünk. A meghívókat személyesen vittük, és barátunk a postás, s a postás asszony kézbesített, én még azt is ráírtam a kisplakátokra, ahogy a profiknál szoktam volt látni, meg a cirkuszprogramoknál, hogy ilyen még nem volt, s vártuk a közönséget. Szokás szerint kiálltam a kertkapuba, lestem az érkezőket, jöttek is, Lakitelekről pedagógusok, Tiszasasról Monzákék és barátaik, Inokáról a polgármester és a szobrászművész, Csongrádról a fogorvos, a faluból is néhány értelmiségi, s mutatóba a nép, akit művelni óhajtottam volna.

Egyébként pompás este volt, a fiatalok ihletetten muzsikáltak, Liszt és Bartók ideálisabb színteret nem is kívánhatott volna a zenéjének, szűnyog nem csípett, a csalogány, mint ki aláénekel a zongorának, diszkrétan és a zeneművekkel harmonizálva fuvolázott, a hőmérséklet kellemes volt, a közönség lelkesen, mint ki tudja, hogy rendkívüli esemény tanúja, ráadást követelt.

Tulajdonképpen nem is tudom, kit vártam volna még, a szőlőművelő dolgozót, a betanított munkást, a bolti kiszolgálót, az állami gondozott fiatalot, a nevelőjével, a református lelkészt, a vállalkozót, az önkormányzati tisztviselőt, a község polgármesterét?

Félbeszakadt idill. Szűnyogos arborétumi emlék

Tálas László - nekünk Laci -, az Arborétum vezetője kalauzolt végig birodalmán, különös eredetű fák, matuzsálem korú óriások között, s megmutatott mindent, mit tudni érdemes. Mendegéltünk utána, el-elcsellengtünk mellőle, hosszasan álldogálva egy-egy nem mindennapi növény-teremtmény előtt, volt ifjú pár, ki külön úton bolyongott a kert rejtelsei között, ám, akik együtt maradtak, szorgalmasan csapkodták magukat, csíptek az égi vándorok még élő eledelei, a szűnyogok. Körültekintőbb tagjai a kuckós társaságnak spráivel szórták pucér testrészüket, jótét lelkek másokat is megmentettek a csípés kellemetlenségétől, s miután magam is fröcsköltém magamat, arra gondoltam, bezzeg, mi, Kósa Vilma meg én, negyven évvel ezelőtt, amikor Szarvason jártunk az Arborétumban – öcsémék lakásában tanyáztunk, a szüleim, a gyerekeink, öcsém gyerekei társaságában -, persze hogy nem vittünk magunkkal szűnyogirtó szert a Körös menti paradicsomba, lehet, hogy akkor nem is gyártottak még efféle permetet, de az is lehet, hogy spóroltunk, meg az is, hogy nem gondoltunk rá, hogy vinni kellene, mivel hogy jómagamat akkor a „nagy lötytös indulat” hajtott inkább, mondom Karinthy kifejezésével, midőn csúfolódik a Móricz paródiában, Túri Danit jelenítvén meg, az vitt az ősfák közé, kimondom kereken, a vágy, a testi, a szexuális, mintsem a kíváncsiság, három hete is lehetett már, hogy nem voltam a feleségemmel úgy, ahogy házastársak szoktak volt lenni, hát ott, akkor a szarvasi Arborétumban én bizony kísérletet tettem rá, hogy legyenek. Úgy. De a művelet bizony hogy nem nyert befejezést, mivel szűnyograj szállta meg az égre világító fehér fenekemet, csíptek istenesen, úgy hogy el is szállt a lötytös, dolgavégezetlen keltem fel vágyott pozícióból. Futva és vakarózva hagytam el az Arborétumot. Kósa Vilma meg csak mulatott rajtam. Megtehetette. Ő fedve volt, általam. Mindazonáltal ő is futott utánam. Hogy csillapítson.

Istenem, ha lett volna akkor szűnyogirtó permet! Amolyan spré!

Egy varázslatos késődélután

Hat óra körül ültünk le a kertben. Miután visszatértünk az arborétumból. A fák árnyéka tarkázta be a napfényes fűvet, a virágok körülöttünk hajbókoltak, amikor körbe raktuk a székeket, padokat, s leültettük *Tálas Lászlót*, válaszoljon

kérdéseinkre. Vörös bort raktunk középbe, a földre, butéliákban sötétlett a Tólas féle cabernet. Magunk sem gondoltuk volna, amikor az első válaszok elhangzottak, hogy a Nyárköszöntő két napjának legvarázslatosabb hangulatú eseménye ez a késő délutáni beszélgetés lesz. Mert az lett. Hogy mitől? Nehéz megmondani. Talán attól, hogy szépek voltak a fények, a szemekben is a fények. Ültünk a körben, egy közös aura búrájában, s valamennyien kíváncsian vártuk a kérdezett válaszait; mint lehet élni ma egy alföldi faluban, miféle erkölcs szerint lehet élni; válhat-e valaki prófétává szűkebb hazájában; fontos-e, hogy az ember jelet hagyjon maga után. És versek hangzottak el Ratkó Józseftől, meg Kalász Lászlótól, témához illő versek, az együtt gondolkodás és egyféle világlátás asszociációjában.

És énekeltünk is spontán módon, és levonultunk a kiszáradt diófához, kertünk emlékfájához, hogy belevéssük jelünket, itt voltunk, együtt voltunk, mi, akik egymás véleményére áhítózunk, akiket érdekel a nemzet és a család sorsa, akik tudni szeretnék, mi lesz a holnap.

És felfedeztük Szívós Zsuzsát, milyen szépen, s mennyire belülről szólaltatja meg a költeményt.

A nép egyszerű gyermeke a Tiszaugi tónál

Magas a Tisza vízállása, a folyóban fürödni nem lehet. Megnőtt a becse a tiszaugi Tisza-tónak. Annyian vagyunk, mint a strandokon szokás.

Itt fizetni nem kell, ide özönlik szombatunként, vasárnapunként a nép egyszerű gyermeke. Itt aztán nincs flanc, nincsenek csini babák, meg atléta termetű ifjoncok, itt nincsenek tengerre járó polgárok, politikusok, élenjáró entellektüelek, fitnessz-klub látogatók, itt nem látni vonzó popókat, kebel kirakatot, karcsú derekakat, gondolkodó arcot, nemes redőt, kivasalt arcbőrt.

Ülök a fűvön, és nézek. És látok pohos férfit, hájas nőt, tagbaszakadt kopasz urat, vastag combot, zsír-redőket a hason, tohonyaságot, pislogó, lecsukódni készülő szemet, kifejezéstelen tekintetet, megannyi formátlanságot, mondom így, gusztustalanságot.

Politikus uraimék, szakítsák meg az utat Budapest és Békéscsaba között, egy merítkezésre álljanak meg Tiszaugnál. Nézzenek szét, nézzék meg a népet, választóikat.

Amint éppen nyaralnak.